

Коментари по документот за Ажурирање на bottom up LRIC+ модел за пресметка на цена за завршување на смс пораки во мобилни комуникациски мрежи

Коментари на мобилниот оператор Т-Мобиле АД

Агенција за електронски комуникации
г-дин Роберт Орданоски, Директор
ул. Димитрија Чуповски бр. 13
1000 Скопје

Коментари на Т-Мобиле Македонија АД Скопје на јавна расправа за определување на цена за завршување на СМС во јавна мобилна комуникациска мрежа

Почитуван г-дин Орданоски,

Во врска со поканата за јавна расправа на Агенцијата за електронски комуникации (понатаму: Агенцијата) на тема „Определување на цена за завршување на СМС во јавна мобилна комуникациска мрежа во Република Македонија” објавена на 02.10.2013 година, Т-Мобиле Македонија АД Скопје (понатаму: Т-Мобиле) се заблагодарува на укажаната можност и во продолжение на овој допис ги доставува своите коментари.

Во врска со предметниот документ на Агенцијата даден на јавна расправа и графички преставените структури на пресметана цена за завршување на СМС порака по мрежни

компоненти во мрежите на секој оператор (Т-Мобиле, ОНЕ и ВИП) претставени на графикон 2, графикон 3 и графикон 4, би сакале да посочиме дека недостасува јасно означување на доминирачките сегменти искористени од страна на Агенцијата при определување на цената. Имено, легендата во секој графикон има 13 различни мрежни елементи, од кои 6 се земени како доминирачки во графичкиот приказ без јасна ознака кои се тие, на овој начин правејќи ги графиконите нејасни. Исто така, сметаме дека едноставно референцирање дека методологијата врз основа на која е развиен моделот е веќе наведена во Извештајот за развој на Bottom-Up LRIC модел за започнување и завршување на повици и СМСи во мобилните мрежи е недоволно за да се навлезе подлабоко во анализата на Агенцијата чијшто резултат е претставен во овој документ.

Понатаму, би сакале да дадеме подлабок осврт на принципите кои се неопходни да се почитуваат со цел оправдано воведување и одржување на ex-ante регулација на определен пазар, со посебен акцент на големопродажниот пазар за завршување на СМС во јавна мобилна комуникациска мрежа. Како што е наведено во студијата нарачана од Европската Комисија „Future electronic communications markets subject to ex-ante regulation (final report published by ECORYS Nederland BV, IDATE, ICRI in Rotterdam on 18 September 2013)”, бројот на пазари подложни на ex-ante регулација дополнително треба да се намали, заради постоење на доволна конкуренција на одредени пазари. Студијата има за цел да и помогне на Европската Комисија во предлогот за ревидирање на препораката за релевантните пазари подложни на ex-ante регулација и се состои во проценка на тоа дали домените на релевантните пазари може да се прилагодат или изменат, дали сите пазари во тековната препорака сепак треба да се подложни на ex-ante регулација или регулацијата треба да се повлече, и дали може да се идентификуваат нови пазари (вклучувајќи ги и транснационалните пазари), како и проценка на влијанието од менување на листата на релевантни пазари. Согласно истата студија, следните пазари треба да се предмет на ex-ante регулација во иднина, односно во 2014 година:

Second Recommendation (2007)	Suggested Third Recommendation (2014)		
Retail fixed access	1		
Fixed voice call origination	2		
Fixed voice call termination	3	1a	Call termination on fixed networks
Mobile voice call termination	7	1b	Call termination on mobile networks
Local loop unbundling	4	2	Wholesale Local Access
Wholesale broadband access	5	3	Mass-market Wholesale Central Access in sub-national markets
		4a	Business grade Wholesale Central Access
Leased lines terminating segments	6	4b	High-quality business data connectivity

Извор: Future electronic communications markets subject to ex-ante regulation (Ecorys, IDATE, ICRI)

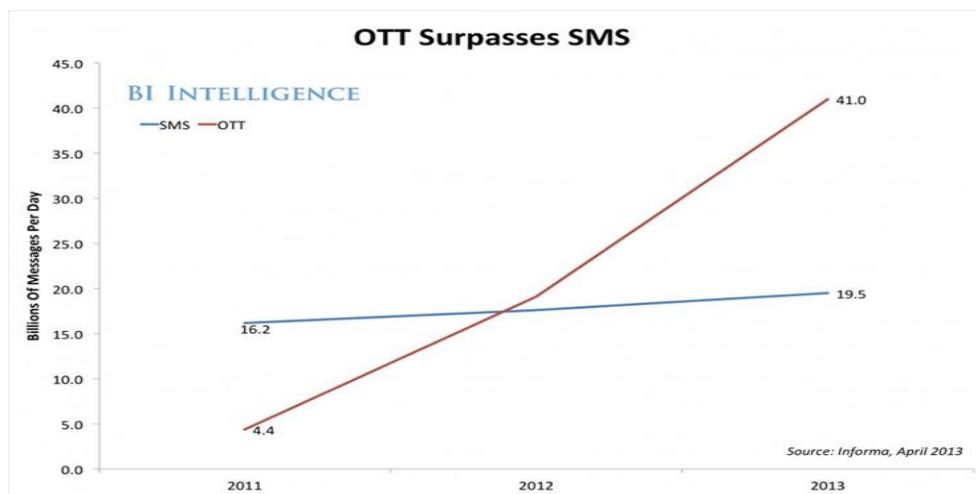
Слика 1: Предлог за третата препорака за листа на пазари подложни на ex-ante регулација во ЕУ

Пазар 1 (Малопродажен пристап до јавна телефонска мрежа на фиксна локација) и Пазар 2 (Услуга за започнување на повик во јавна телефонска мрежа на фиксна локација) од втората препорака за пазари подложни на ex-ante регулација во ЕУ од 2007 година не го поминуваат Three Criteria Test-от бидејќи овие пазари очигледно се движат кон состојба на ефективна конкуренција во земјите членки на Европската Унија. Во првата препорака на Европската Комисија од 2003 година, во втората препорака на Европската Комисија од 2007 година како и во предлогот за трета препорака за 2014 година, пазарот за завршување на СМС во јавни мобилни комуникациски мрежи не постои, значи се смета дека на овој пазар има доволна конкуренција во земјите членки на ЕУ. Сметаме дека ова е случај и во Република Македонија, кадешто исто така има доволна конкуренција на овој пазар и затоа ex-ante регулацијата треба да се укине, а не дополнително да се продлабочува со нови анализи и трошковно ориентирани цени.

Дополнително, сакаме да истакнеме дека само 3 држави членки на ЕУ, Данска, Франција и Полска (и регионот Гибралтар) имаат дефинирано посебен пазар за СМС терминација, што цврсто го поткрепува тврдењето дека не е потребна регулација на овој пазар, бидејќи најголемиот број на држави го немаат овој релевантен пазар подложен на регулација.

Супституција од ОТТ (Over the Top) услугите – канибализација на мобилните говорни и СМС услуги

Во последните неколку години СМС пораките се многу засегнати од ОТТ услугите, што значително влијае врз приходите на мобилните оператори. Агенцијата го прикажа ваквиот тренд на канибализација на СМС услугите од страна на давателите на ОТТ услуги на својот прв јавен состанок за 2013 година на 07.05.2013 година во презентацијата - Развој на пазарот за електронски комуникации во 2012 година (слајд број 33):

Слика 2: Пораст на Over-The-Top пораки

Согледувањето на ETNO (The European Telecommunications Network Operators' Association) за Препораката за релевантни пазари на Европската Комисија е дека OTT услугите имаат големо влијание при развојот на конкуренцијата во електронските комуникациски пазари. Ова значи дека е потребно ублажување на континуираната регулација насочена кон телекомуникациските услуги како што се говорните и СМС услугите и наметнување на регулација на OTT услугите.

Со тоа, прашањата за супституцијата на мобилните говорни и СМС услуги од страна на OTT (Over the Top) услугите или неуправуваната VoIP услуга како што се Skype, Google Voice, Viber, Blackberry, Whatsapp, Talktone и други, кои се нудат бесплатно за крајните корисници преку веќе обезбеден интернет пристап од страна на телекомуникациските оператори се отворени. Постојат и многу други OTT услуги коишто ваквите даватели без сопствена платформа имаат можност да ги нудат и коишто значително влијаат врз развојот на телекомуникацискиот пазар како во Република Македонија така и во Европската Унија.

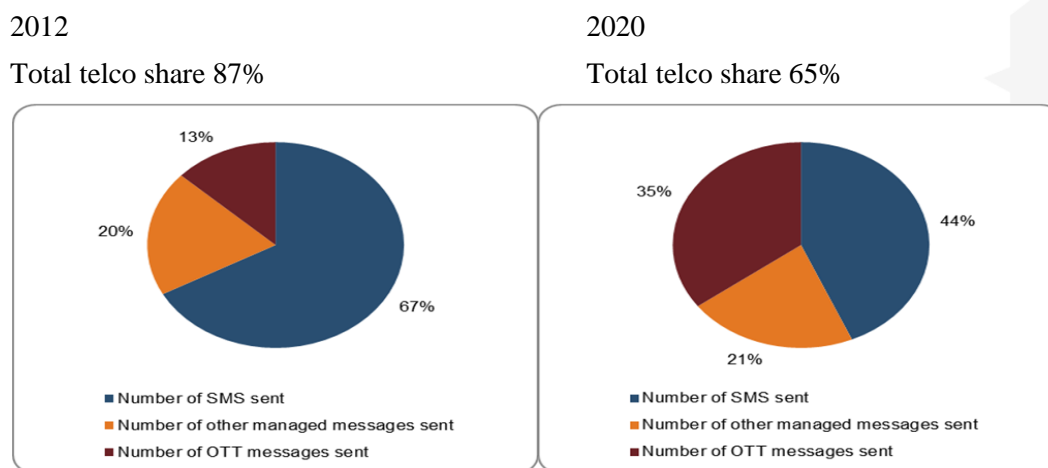
Би сакале да посочиме дека согласно истражување на BEREC, во светот постојат регулаторни тела кои веќе одобруваат мерки на операторите да можат да го ограничат или комплетно да го блокираат пристапот до одредени OTT услуги. Предметната студија евидентирала дека околу 40% од корисниците во Европската Унија се ограничени со своите претплатнички договори кои им дозволуваат на операторите да го ограничат пристапот до VoIP услугите или услугите за размена на податоци. Со тоа операторите обезбедуваат сигурност дека корисниците ќе им надоместат за користењето на мрежата на операторот кога ги користат OTT услугите.

Друг пристап кон решавање на овој проблем е директна регулација на давателите на OTT услуги како соодветна регулаторна мерка. Затоа, сметаме дека Агенцијата и надлежните тела во Република Македонија, Министерството за информатичко општество и администрација, Советот за радиодифузија итн., треба да ги земат во

предвид ваквите даватели на ОТТ услуги и да пристапат кон креирање на соодветна стратегија која ќе има за цел да го регулира пристапот на истите до телекомуникациската инфраструктура на операторите во Република Македонија или, на пример, да изнајде начин за наплаќање на пристапот до телекомуникациската инфраструктура на операторите во Република Македонија од давателите на ОТТ услуги, со што ќе се овозможи соодветно надоместување на трошоците на операторите за обезбедениот пристап на давателите на ОТТ услуги до нивните крајни корисници или барем ќе обезбеди намалување на загубите на операторите во Република Македонија.

Согласно претходно споменатата студија „Future electronic communications markets subject to ex-ante regulation”, бројот на пораки пратени преку ОТТ апликации во иднина значително ќе се зголемува, што значи дека бројот на СМС пораки пратени преку мобилни мрежи ќе биде континуирано заменуван со пораки пратени преку ОТТ апликации во сè поголема мера, што може да се види на следната слика.

Figure A.6.4 Share of messages sent, EU5, 2012 and 2020

Слика 3: Удел на пратени пораки во 2012 и 2020 во ЕУ5

СМС пораките пратени преку мобилните мрежи се канибализирани од бесплатните пораки понудени од давателите на ОТТ услуги, токму заради фактот што овие ОТТ провајдери ги нудат овие услуги бесплатно. Ова е многу важен факт којшто треба да ги насочи сите национални регулаторни тела кон укинување на регулацијата на пазарот за терминација на СМС, како што може да се забележи и во следната табела од IDATE:

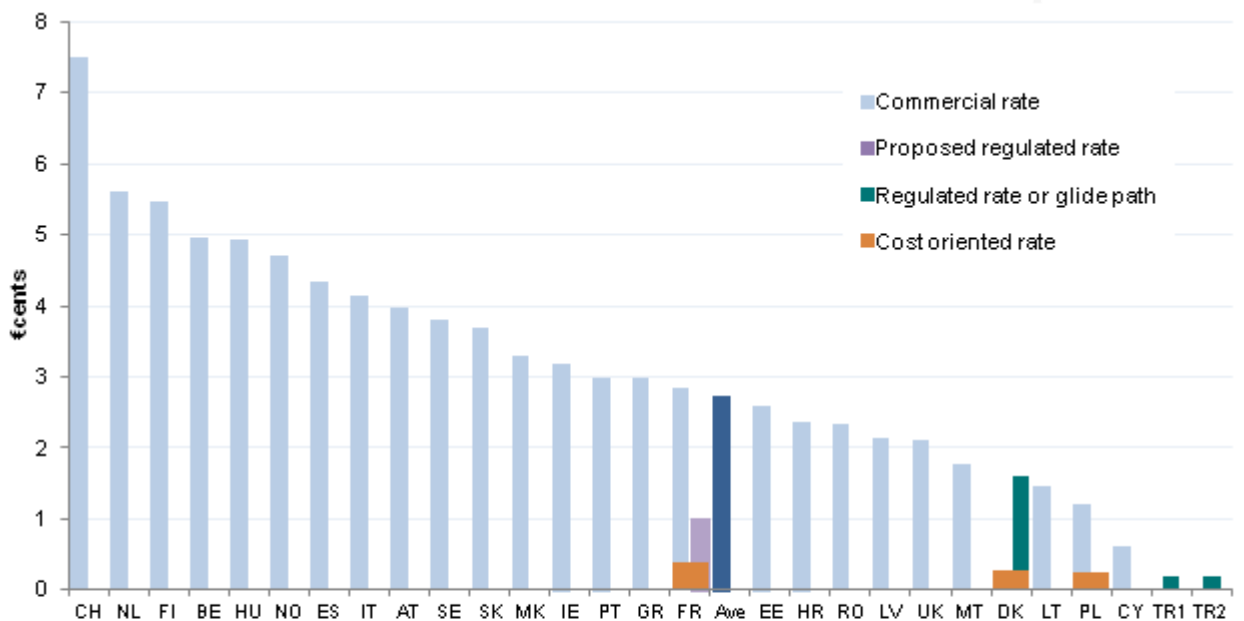
	Talk	Messaging	File share
Facebook	Yes	Yes	Yes
Google	Yes	Yes	Yes
WhatsApp	No	Yes	Yes
Apple	Yes	Yes	Yes

Извор: IDATE

Слика 4: Видови на комуникациски услуги понудени од комуникациските провајдери

Од оваа табела се гледа дека пораките се нудат од сите даватели на ОТТ услуги, што води кон изумирање на СМС услугата на мобилните оператори чијашто пак улога во иднина би била ориентирана кон обезбедување на широкопојасен интернет на крајните корисници со оглед на сè помалото користење на СМС пораки пратени преку мобилна мрежа. Ваквиот тренд исто така ги загрозува инвестициите во најновите мобилни технологии како 4G/LTE, затоа што приходите на мобилните оператори значително се намалуваат со сè помалата примена на СМС пораките и со дополнителното опаѓање на сите малопродажни и големопродажни цени на услугите на мобилните оператори во Република Македонија.

Дополнително, соодветно применувајќи ја препораката за релевантни пазари на Европската Комисија, во најголем дел од земјите на Европската Унија цената за СМС терминација воопшто не е регулирана туку се утврдува комерцијално. Исклучок се само 4 земји (14%), Данска, Франција, Полска и Турција, каде биле утврдени посебни специфики на пазарот. Оттаму се поставува прашањето - по што пазарот за СМС во Република Македонија е значително поразличен од пазарите за СМС во земјите на Европската Унија што ја оправдува потребата од регулација особено во услови кога канибализацијата од страна на ОТТ услугите е очигледна со оглед на трендот на сообраќај на вкупните СМС пораки.

Ave: European weighted average, as calculated by BEREC (January 2013)

TR1: Avea (highest), TR2: Turkcell (lowest)

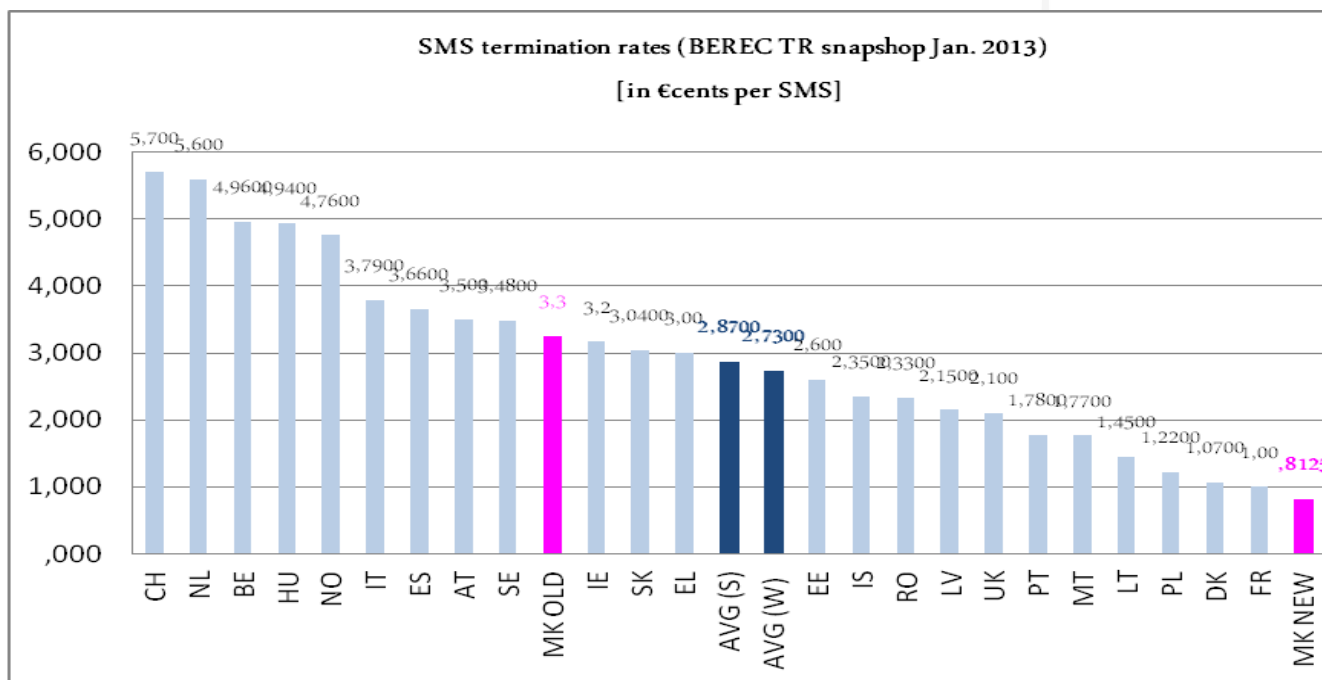
FI: source BEREC Jan. 2011 snapshot. No more recent data publicly available.

FR: commercial rate for Free Mobile (ARCEP analysis of Free Mobile SMS termination service underway).

Non-euro currencies are quoted against the euro (base currency) for the latest quarterly average, source: European Central Bank (see [Annex 1](#)). For CEE countries data from September 17, 2012, based on ECB 2Q 2012 exchange rates.

Слика 5: Цени за СМС терминација во Европа согласно Cullen (со пресек во јануари 2013)

Слика 6: Цени за СМС терминација во Европа вклучувајќи ја и Македонија (стара и нова цена) согласно BEREC Termination Rates Benchmark Snapshot as of January 2013

Во овој контекст, Т-Мобиле предлага да се укине ex-ante регулацијата на пазарот за завршување на СМС во јавни мобилни комуникациски мрежи, заради постоење на доволна конкуренција на овој пазар во Република Македонија.

Со почит,

Директор на Сектор за регулативни прашања

Слободанка Гиевска

Одговор на Агенцијата за електронски комуникации

Агенцијата за електронски комуникации ја поздравува одлуката на операторот на мобилна телефонија Т Мобиле АД да коментира по Предлог документот за Ажурирање на bottom up LRIC+ модел за пресметка на цена за завршување на смс пораки во јавни мобилни комуникациски мрежи, кој беше поставен на веб страната на Агенцијата на 30 дневна јавна расправа.

Методологијата врз основа на која беше изграден БУ ЛРИК+ моделот е веќе опсервирана и подложена на јавна расправа на која се примени коментари од заинтересираните страни. Во случајот, Агенцијата направи соодветно ажурирање на повеќе ставки од моделот кои имаат влијание врз цената на услугата за завршување на смс порака во мобилни комуникациски мрежи. За оваа потреба беше доставен прашалник до операторите на мобилни комуникациски мрежи за оние податоци за кои Агенцијата претходно немаше информации. Определени податоци Агенцијата ги поседуваше и ги пресмета користејќи ги кварталните извештаи како и начинот на пресметка пропишан со Методологијата за БУ ЛРИК+. Оттука напоменуваме дека станува збор за веќе постоен модел и веќе користена методологија (со која се пресметани и цените за останатите услуги во мобилна телефонија) при што беше спроведено соодветно ажурирање на податоците во делот “инпут” со нови податоци за 2012 год.

Точно е дека постои размислување за ревидирање на Рамката за регулатива во електронските комуникации на Европската Комисија а со тоа и разгледување на нова препорака за релевантни пазари подложни на претходна регулација во земјите членки на ЕУ. Агенцијата ги следи овие трендови преку активно учество на БЕРЕК и Кулен Интернешенел форумите каде се разгледуваат и се дава мислења по овие драфт препораки. Меѓутоа Агенцијата при своето работење се повикува на Одлуката за утврдување на релевантните пазари донесена од Директорот на Агенцијата а во која се содржани сите релевантни пазари дефинирани и утврдени дека се подложни на претходна регулација врз основа на претходна анализа спроведена во Агенцијата. Оваа одлука е објавена на веб страницата на Агенцијата и може да биде најдена на следниот

линк:

http://www.aek.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=93&Itemid=80&lang=mk

Преку спроведување на Анализи на релевантните пазари во определена временска рамка од 2 год (некогаш помалку во зависност од пазарот), и преку утврдување на пазарните состојби се прави повторна оценка за потребите од регулирање на некој малопродажен или големопродажен релевантен пазар.

Што се однесува конкретно до пазарот на завршување на смс пораки во мобилни комуникациски мрежи Агенцијата би сакала да повтори дека помеѓу главните причини зошто Агенцијата се одлучува преку Анализа на овој релевантен големопродажен пазар истиот да го дефинира и да направи ценовна регулација со спроведување на обврски на операторите со значителна пазарна моќ е и фактот што големопродажната цена од 2 мкд на пазарот постои веќе 10 год, без никаква промена иако во меѓувреме интерконекциските цени меѓу кои и цената за завршување на повик неколкукратно се намалија. Ова дава до знаење за непостоење на соодветен пазарен конкурентски притисок за намалување и корекција и на оваа големопродажна цена, односно нејзино доближување до трошковно ориентираната цена за услугата смс.

Предложената цена од 0.5 мкд значи намалување од 75% што претставува значително намалување што директно влијае на бизнис плановите на операторите, од една страна, и е во корелација со трошковно ориентирана цена по ЛРИК модел од друга страна.

Од друга страна на малопродажниот пазар, цените за испраќање на смс порака незначително се поместуваат низ годините, па дури кај некои припејд тарифни модели веќе со години се идентични. Поради конкурентскиот притисок што постои од друга страна на малопродажно ниво мобилните оператори нудат веќе и неограничен број на смс пораки не само во сопствена туку и во туѓа мрежа, што директно говори за малиот трошок по една смс порака, како и за субвенционирање на тие пораки од друг вид на услуги (показател за вкрстено субвенционирање).

Од страна на Европската Комисија нема уште јасна регулатива во врска со евентуално разгледување на ОТТ услугите и ставање во некаква регулаторна рамка. Доколку од некоја таква иницијатива произлезе поддршка од Европската Комисија и биде ставена во регулаторна рамка Агенцијата ќе ја прилагоди легислативата во насока на Европската и во корелација со пазарните состојби на пазарите на електронските комуникации во Македонија. Меѓутоа од регулаторен аспект факт е дека во моментот обидите за регулација на ОТТ услугите се изолирани и без доволно прецизни легални рамки и јасни ефекти кои ги предизвикуваат на пазарите.

Со почит,

Работна група:

Марјан Пејовски

Владимир Ристевски

Александар Коцевски